

Onderwerp Transformatie naar een Sociaal Ontwikkelbedrijf
ter informatie

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon 14 050

Bijlage(n) 0

Ons kenmerk 178447-2024

Datum

Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte lezer,

In het Coalitieakkoord ‘het begint in Groningen’ 2022 – 2026 staat dat iederz zich gaat doorontwikkelen tot een leer- en ontwikkelbedrijf. Op 17 april is uw Raad op werkbezoek geweest bij iederz voor een informerende bijeenkomst. Toen werd ook ingegaan op een eerste aanzet voor de herziene missie en visie. In deze brief gaan we nader in op hoe en in welke context we die ontwikkeling naar het Sociaal Ontwikkelbedrijf zien en wat ervoor nodig is.

Achtergrond (waar komen we vandaan 2014 - 2020)

Met de invoering van de Participatiewet in 2015 werd de toegang tot de Wet Sociale Werkvoorziening afgesloten en kwam tegelijkertijd de Wajong beschikbaar voor een zeer beperkte groep mensen. Hierdoor werd de rol voor de sociale werkbedrijven kleiner. Alle inwoners met een arbeidsbeperking kregen vanaf dat moment ondersteuning vanuit de Participatiewet.

Tot aan de invoering van de Participatiewet in 2015 waren er 90.000 WSW-plekken gerealiseerd. Die worden tot 2048 afgebouwd. Daarvoor in de plaats moeten er 30.000 nieuw beschutte werkplekken worden gerealiseerd bij de Sociale Werkbedrijven en 60.000 mensen met een arbeidsbeperking aan het werk komen bij reguliere werkgevers met ondersteuning van de gemeente door o.a. loonkostensubsidie. Daarnaast werd met de sociale partners de afspraak gemaakt om in 2026 125.000 banen voor mensen met een arbeidsbeperking te realiseren.

Vanaf 2014 werd iederz in omvang teruggebracht en werd de opdracht om haar wettelijke taak uit te voeren: het bieden beschutte werkplekken. De detachering van SW-medewerkers werd ondergebracht bij de directie Werk en Participatie. De

Volgvel 1

uitvoering van de Participatiewet werd belegd bij de Directie Werk en Participatie. In 2018 opende iederz zich weer voor andere doelgroepen. Via het instroomportaal werden 50 ontwikkelplekken gerealiseerd waar bijvoorbeeld ook statushouders, inwoners met een psychische kwetsbaarheid of inwoners die langdurig in de bijstand zitten terecht konden om te werken aan hun ontwikkeling richting de arbeidsmarkt. Zo werd de samenwerking opgezocht met het GON, directie Werk & Participatie, Thuisin050, sociale ondernemingen en het (praktijk)onderwijs.

Visie iederz vanaf 2020 (waar wilden we naartoe)

Met de vaststelling van de visie in 2020 (kenmerk: 178318-2020) werd de beweging ingezet van een organisatie die alleen beschutte werkplekken biedt naar een werkleerorganisatie die is gericht op werk én ontwikkeling, ook voor andere doelgroepen:

“Primair heeft iederz de opdracht om uitvoering te geven aan de WSW en Participatiewet. In de gemeente Groningen streven we ernaar om zoveel mogelijk mensen deel te laten nemen aan de arbeidsmarkt. (...) Tegelijkertijd weten we dat dat (nog) niet voor iedereen haalbaar is. Er blijft een groep werkzoekenden die alleen met intensieve begeleiding of grote aanpassingen aan de werkomgeving deel kan nemen aan de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn er groepen werkzoekenden of personen die de stap naar werk wel kunnen maken, maar die voor de ontwikkeling van hun talenten en/of vaardigheden een omgeving nodig hebben waar begeleiding aanwezig is, waar men fouten kan maken en waar het leerproces belangrijker is of kan zijn dan de geleverde productiviteit. (...) We verwachten niet dat dit vangnet volledig door de markt wordt gegenereerd. We blijven daarom als gemeentelijke organisatie ook zelf aanvullende werkgelegenheid creëren.”

De afgelopen jaren is daarom al ingezet op een divers werkaanbod, op een ontwikkelaanbod en op praktijkleren, zodat we meer inwoners breder kunnen ontwikkelen. Ook is het aantal ontwikkelplekken bij het Instroomportaal uitgebreid naar 100. Daarnaast is ook de aanpak van de (ontwikkel)methodieken en programma's doorontwikkeld.

Hoe is de context in tussentijd veranderd?

De basis van de arbeidsmarkt

Met de invoering van de Participatiewet, de afbouw van de WSW en de beperking van de instroom in de Wajong zijn er gaten gevallen in de dienstverlening van gemeenten. Dat bleek ook uit de evaluatie van de Participatiewet door het SCP in 2019. De wetgeving is veranderd, maar de doelgroep niet. De ondersteuning voor deze groepen blijft dus nodig. De gaten in de dienstverlening probeerden we op verschillende proberingen te ondervangen binnen de mogelijkheden van de Participatiewet, maar ook daarbuiten, bijvoorbeeld via de basisbanen, wijkbedrijven of het bevorderen van sociaal ondernemerschap. Wij zien een belangrijke rol voor het Sociaal Ontwikkelbedrijf weggelegd om die ondersteuning te bieden voor alle inwoners aan de basis van de arbeidsmarkt die dat nodig hebben.

In het algemeen zien we in brede zin een toenemende vraag naar ondersteuning bij een steeds groter wordende groep inwoners, die als gevolg van meervoudige problematiek en/of sociaal-psychische problematiek (tijdelijk) uitvalt of niet in staat is om

zelfstandig werk/opleiding te vinden of te volgen of te behouden. Daarbij vindt er ook een verschuiving plaats binnen die ondersteuningsbehoefte van re-integratie naar zorg.

Dat zien we ook terug het gebied Oost. Daar is in 2020 begonnen met de gebiedsgerichte benadering van Werk & Participatie en zijn alle inwoners met een bijstandsuitkering inmiddels in beeld. De coaches Werk & Participatie maken een (grove) inschatting waar deze inwoners (dus inwoners met een bijstandsuitkering) over een jaar kunnen staan in hun ontwikkeling. Op basis daarvan is de verwachting dat over een jaar 33% (nu 20%) op ontwikkelniveau 4 of hoger zit. Dat betekent dat ze bezig zijn met zich te ontwikkelen richting werk of al (met ondersteuning) aan het werk zijn. Van het andere deel van de inwoners is naar verwachting een groot deel maatschappelijk actief, maar maken ze (nog) geen stappen richting betaald werk. Dat komt overeen met de uitkomsten van de evaluatie van de Participatiewet door het Sociaal Cultureel Planbureau in 2019. Toen gaf 60% van de respondenten zelf aan niet meer aan het werk kunnen komen. In de tussentijd is het aantal bijstandsgerechtigden nog flink gedaald. Met name de kansrijkere groepen stroomt niet meer in de bijstand. Een groot deel van de bijstandsgerechtigden komt dus waarschijnlijk niet op de korte termijn aan het werk of alleen met intensieve ondersteuning. Een Sociaal Ontwikkelbedrijf biedt deze groep een kans om zich te ontwikkelen op een veilige werkplek.

In het rapport van het SCP 'brede blik op bijstand' uit 2023 wordt bijna dezelfde conclusie getrokken. De nieuwe Participatiewet moet zich niet alleen richten op werk en inkomen, maar beter aansluiten op het leven van mensen met een bijstandsuitkering en hun problematiek. Deze mensen baat bij ondersteuning op meerdere leefgebieden, zoals financiën, gezondheid of werk. Participatie en ontwikkeling in de eigen of een veilige omgeving speelt daarbij ook een belangrijke rol. Daarbij is het van belang om de ontwikkeling naar werk in samenspraak te doen met de zorg- en hulpverleners van een inwoner, zodat er een gezamenlijk plan komt. Wij zien dit als een belangrijk aandachtspunt voor het Sociaal Ontwikkelbedrijf.

De basis van de arbeidsmarkt kent ook specifieke groepen die baat kunnen hebben bij een Sociaal Ontwikkelbedrijf om stappen te zetten richting werk, zoals statushouders en inwoners met een arbeidsbeperking. Beide groepen nemen naar verwachting de komende jaren in aantal toe. Het team van Thuisin050 begeleidt nu 737 inburgeraars onder de nieuwe wet inburgering en dat aantal neemt het komende jaar nog sterk toe. Ook begeleidt Thuisin050 nog eens bijna 700 inwoners die nog inburgeren vanuit de oude Wet Inburgering 2013. Voor de integratie en economische zelfstandigheid van inburgeraars is het van belang dat zij zo snel mogelijk deelnemen aan het arbeidsproces. Een deel van deze groep komt echter niet goed terecht in ons onderwijssysteem. Dat kan diverse redenen hebben, die onder andere te maken hebben met taal, cultuur en psychische problematiek.

Inwoners met een arbeidsbeperking komen in aanmerking voor een afspraakbaan. Bij het team LKS van Werk & Participatie worden op dit moment 1067 inwoners met een arbeidsbeperking ondersteund bij het vinden en behouden van werk. Hiervan is echter iets meer dan helft niet (meer) aan het werk. Een deel komt in aanmerking voor een afspraakbaan, maar lukt het niet om bij een reguliere werkgever aan het werk komen. Ook is er een deel die een vangnet nodig heeft omdat ze aan het werk waren op een afspraakbaan bij een reguliere werkgever, maar tijdelijk uitvallen. Zij vallen tussen

wal en schip en op dit moment zijn er onvoldoende mogelijkheden om deze groepen te helpen. Daarnaast is er ook nog een groep jongeren die nu vooral gebaat zijn bij zorg, maar waarbij een veilige werk- of ontwikkelplek kan bijdragen aan het herstel en de ontwikkeling.

Werk- en ontwikkelplekken bij een Sociaal Ontwikkelbedrijf bieden de inwoners aan de basis van de arbeidsmarkt de mogelijkheid om op maat, in eigen tempo en in een veilige omgeving te ontwikkelen en stappen te zetten richting de arbeidsmarkt. Denk daarbij aan het opdoen van werkritme, werknemersvaardigheden, taalvaardigheid en/of opleiding. Ook kan een Sociaal Ontwikkelbedrijf een vangnetfunctie hebben voor inwoners die het tijdelijk niet of nog niet lukt om bij een reguliere werkgever in dienst te komen.

Huidige ontwikkelingen iederz

De afbouw van de WSW en de opbouw van nieuw beschut hebben impact op de bedrijfsvoering van iederz. Op dit moment heeft iederz nog 885 medewerkers vanuit de WSW, waarvan 369 op een beschutte werkplek en 516 gedetacheerd bij een reguliere werkgever. De komende 13 jaar gaat ongeveer 55% van deze medewerkers met pensioen. De verwachting is dat er de komende 11 jaar zo'n 158 mensen komen te werken op een nieuw beschutte werkplek bij iederz. De plekken die door deze ontwikkeling vrijkomen willen we ook andere groepen kunnen inzetten als werk- en/of ontwikkelplek.

Bij inwoners die bij iederz komen zien we de volgende uitdagingen:

- De nieuwe instroom is in vergelijking met de 'oude SW' minder werkfit, heeft een ander arbeidsethos, en heeft moeite met het volhouden van de werkuren. Dit komt onder andere door hoge mate van psychosociale problematiek. Dit vraagt om veel intensieve individuele begeleiding met voldoende kennis van deze problematiek;
- Nieuwe generatie die moeilijker te boeien en binden is en een andere kijk op arbeid heeft: werk moet leuk en uitdagend zijn en goed verdienen. Dit vraagt om diversiteit in werksoorten bij nieuw beschut, in de markt en leer-en ontwikkellijnen;
- Participatietreden dagbesteding, nieuw beschut en afspraakbaan liggen erg dicht bij elkaar waardoor er naast instroom ook veel uitstroom plaatsvindt. Een grote in- en uitstroom vraagt om extra capaciteit waarbij samenwerking met UWV, simpel switchen, preventiebeleid uitval en toetsingskader her-aanstellingsbeleid van belang zijn;
- Nieuwkomers brengen "de oorlog mee naar binnen" en zijn vaak ernstig getraumatiseerd. Dit vraagt om goede hulpverleningsnetwerken en warme overdracht.

Lokale en regionale ontwikkelingen

Sinds 2015 wordt in de gemeente Groningen ingezet op het gebiedsgericht werken. Vanuit de wijk worden ook diverse initiatieven ontplooid gericht op werk en ontwikkeling. Sinds 2022 werkt de Directie Werk & Participatie ook gebiedsgericht en is de dienstverlening geïntensiveerd en spreken we alle inwoners met een bijstandsuitkering. Doordat we de inwoners zo beter leren kennen, zien we ook de ondersteuningsbehoefte. We zien bij iederz een toename in de aanmeldingen voor

nieuw Nieuw Beschut en een groeiende vraag naar werk-ontwikkelplekken bij het Instroomportaal van iederz.

Regionaal speelt iederz een rol van betekenis bij de vorming van een brede ontwikkelinfrastructuur. We bieden het traject Kansrijk Talent aan en organiseren een WIZ-ontwikkelcentrum. Ook zien we een rol voor iederz bij de vorming van het Regionale Werkcentrum Groningen.

Van Sociaal Werkleerbedrijf naar een Sociaal Ontwikkelbedrijf

Met de huidige opgaves en context komt er steeds meer nadruk te liggen op het ontwikkelen van mensen. Met de ontwikkeling naar een Sociaal Ontwikkelbedrijf stellen we ontwikkeling van inwoners aan de basis van de arbeidsmarkt centraal en gaan we ook op zoek naar andere financieringsmogelijkheden die gericht zijn op ontwikkeling, zodat de financiële druk op de omzet van het productiebedrijf verminderd.

“iederz biedt ontwikkeling, begeleiding en werk voor inwoners aan de basis van de arbeidsmarkt.”

Daarbij hanteren we de volgende uitgangspunten:

1. Vanuit de gemeente Groningen werken we als geheel samen voor inwoners aan de basis van de arbeidsmarkt. Dit doen we **behoefte gestuurd** en via een **horizontale benadering** met de behoefte van de inwoner als vertrekpunt;
2. We kennen en kiezen de meest effectieve en **efficiënte looplijn** / dienstverlening waarbij we **instrumenten** (*van onszelf en onze partners*) inzetten **als middel niet als doel**;
3. We creëren samen **één** (figuurlijke) **ingang** voor de inwoners die aan de basis staan van de arbeidsmarkt;
4. Bij iederz is **een breed publiek** welkom en kan men een start maken met ontwikkeling gericht op werk;
5. We gebruiken de infrastructuur van iederz als **spil in het brede netwerk** van alle “ontwikkelen via werkaanbieders”, zowel voor de gemeente Groningen als ook voor de regio.

Financiën voor de transformatie

De doorontwikkeling van traditionele Werkbedrijven naar Sociaal Ontwikkelbedrijven staat ook landelijk hoog op de agenda en daar worden ook middelen voor beschikbaar gesteld:

- In 2024 is in de meicirculaire een bedrag van € 63,9 miljoen beschikbaar gesteld via de integratie-uitkeringen sociaal domein onderdeel participatie. Voor Groningen kwam dit neer op een bedrag van € 995 duizend. Deze middelen zijn toegevoegd aan de begroting van de directie iederz en zullen onderdeel uitmaken van het rekeningresultaat 2024. We willen deze middelen gaan inzetten voor de kosten die we maken bij de transformatie. Hiervoor zal bij de jaarrekening een bestemmingsvoorstel worden ingediend.
- Voor de transformatie naar een toekomstbestendige inrichting van Sociaal Ontwikkelbedrijven komt in de periode 2025-2034 een bedrag beschikbaar vanuit het Rijk: in totaal bedragen de eenmalige investeringen 330 miljoen. Er is nog veel onduidelijkheid over de kosten die met deze middelen gedekt kunnen worden. Om voor de middelen in aanmerking te komen, moet er een plan worden opgesteld waarin staat hoe wij gaan werken aan een

volgvel 5

toekomstbestendige inrichting van de infrastructuur van het Sociaal Ontwikkelbedrijf. Dit plan moet door de gemeenteraad worden vastgesteld.

Vervolg

De komende tijd gaan we het transformatieplan uitwerken met daarin een meerjarenplan en ook een plan van aanpak voor de korte en middellange termijn. Dat plan zullen in het eerste kwartaal van 2025 aan uw raad toesturen.

We vertrouwen erop u zo voldoende te hebben geïnformeerd.